

[Door de Bijbel: Uitzending 699: Spreuken 20:1 t/m 30]

In de vorige uitzending zagen we reeds een opsomming van soorten verschillende dwazen en hun bestraffing. De opsomming begint met een luiaard die zichzelf straft (vs.24) en gaat over op een slechte zoon die zijn eigen vader ruineert (vs.26). Daarna wordt gesproken over valse getuigen die de sociale orde bedreigen (vs.28) en tenslotte gaat het over de dronkaard die iedereen in gevaar brengt (Spr.20:1). De bestraffing van de dwaas begint met de tuchting van een spotter door middel van lijfstraffen (vs.25) en eindigt met een beschrijving van Gods straffen voor opstandigen (vs.29). In het centrum van dit gedeelte staat de oproep aan de zoon om de verstandige raad van zijn vader op te volgen (vs.27). Spreuken 19:24 t/m 20:1 bevat een zekere ironie. De luiaard steekt zijn handen diep in een schotel, maar hij is vervolgens te laks en te lui om ze er weer uit te halen en te eten. Sommige vertalingen zeggen dat een luiaard zijn handen in zijn zakken steekt; maar daarmee is meer voor de uitleg gekozen dan voor een letterlijke vertaling van de Hebreeuwse woorden. Het beeld dat wordt getekend is een beeld van een mens die soms een veelbelovende start maakt, maar zijn werk niet afmaakt.

De opsomming van dwaasheden gaat verder; Spreuken 20 vers 1, het eerste vers dat we vandaag gaan bespreken, daar staat: **'Wijn is een spotter, sterkedrank een onruststoker, ieder die daardoor gaat zwalken, is niet wijs.'** In deze spreuk worden 'wijn' en 'sterkedrank' voorgesteld als personen. Wijn is te vergelijken met een spotter en sterke drank te vergelijken met een luidruchtig persoon. Alcoholische dranken verhinderen dat iemand helder denkt, en daardoor vormen ze een belemmering op de weg naar wijsheid. Voor alle duidelijkheid, uit deze tekst mogen we niet de conclusie trekken dat Spreuken het gebruik van wijn en sterke drank verbiedt, want in Spreuken 3:10 en Spreuken 9:5 geldt wijn als een teken van overvloed. Enerzijds wordt drank geaccepteerd, anderzijds wordt ook voor de gevolgen van misbruik gewaarschuwd (Spr.23:29-35; 31:4,6). Ook in onze tijd is de waarschuwing in Spreuken 20:1 geen overbodige luxe: **'Wijn maakt een mens overmoedig en sterkedrank zorgt voor veel opwindig, het is niet verstandig te veel te drinken.'** (Het Boek) Ook in het NT vinden we teksten die waarschuwen tegen

het te veel drinken van alcohol (Ef.5:18 en 1Thess.5:7-9). Voor sommige mensen is het verstandiger helemaal geen alcohol te drinken.

Spreuken 20 vers 2: ***‘De verschrikking die van de koning uitgaat, is als het brullen van een jonge leeuw: wie zijn toorn over zich haalt, zondigt tegen zijn leven.’*** Deze spreuk geeft instructies over hoe men om moet gaan met een hooggeplaatste persoon als een koning. De dreigementen van een koning zijn als het gebrul van een jonge leeuw (vs.2). Dit komt vrijwel overeen met Spreuken 19 vers 12. Een mens die de woede van een koning opwekt, kan zijn leven verspelen. Een koning was in die tijd een heel machtige man, hij kon over mensenlevens beslissen. De onderdanen moesten er voor zorgen dat ze zijn woede niet opwekten, want dat was levensgevaarlijk.

De volgende vijf spreuken geven opnieuw een opsomming van kenmerken van een dwaas.

Spreuken 20 vers 3: ***‘Het strekt een man tot eer zich buiten onenigheid te houden, maar iedere dwaas zal zich er juist in mengen.’*** Salomo stelt dat het een man tot eer strekt als hij ruzies vermijdt (vs.3). Bij ruzies draait het vaak om het verdedigen van eigen eer. Hier wordt gezegd dat het eervol is om zich terug te trekken uit ruzies. Daarbij is het mogelijk dat degene die zich terugtrekt, er in eerste instantie geen voordeel van heeft, maar uiteindelijk zal een mens die vrede zoekt en de minste wil zijn, met eer worden overladen (Matth.5:3-12). Tegenover dit wijze gedrag wordt het handelen van een dwaas gesteld, hij zorgt ervoor dat de ruzie juist losbarst.

Spreuken 20 vers 4: ***‘Vanwege de winter ploegt een luiaard niet, daarom zal hij bedelen in de oogst, maar dan is er niets.’*** Hier lezen we over een dwaas die het ploegen nalaat, vanwege de naderende winter, hij heeft geen zin in die koude periode actief te zijn. De naderende winterperiode is de tijd waarin de grond door de regen zacht wordt, zodat er kan geploegd en gezaaid worden. De luiaard die in deze periode niets wil doen, zal ook niet kunnen oogsten. Hij zoekt tevergeefs naar opbrengst in de oogsttijd.

Spreuken 20 vers 5: **'De raad in het hart van een man is als diepe wateren, maar iemand met inzicht zal hem naar boven halen.'** Hier gaat het over het hart van een verstandig man, dat wat er in zijn hart omgaat is een onuitputtelijk reservoir van wijsheid. De motieven die diep in een mens in een mensenhart verborgen liggen, zijn niet te peilen. Maar een man met inzicht weet ze boven water te krijgen. Een wijs mens is in staat anderen te doorzien en hun motieven te begrijpen (Jes.11:2-3). In het NT lezen we dat dit over Jezus gezegd wordt; in Johannes 2 verzen 24 en 25 staat: **'Maar Jezus Zelf vertrouwde Zichzelf aan hen niet toe, omdat Hij hen allen kende, en omdat Hij [het] niet nodig had dat iemand van de mens getuigde, want Hij wist Zelf wat in de mens was.'**

Spreuken 20 verzen 6 en 7: **'Menig mens roept zijn eigen goedertierenheid uit, maar wie zal een betrouwbaar iemand vinden? Een rechtvaardige gaat zijn weg in oprechtheid, welzalig zijn zijn kinderen na hem.'** Met dit vers wordt de schijnheiligheid van mensen verwoord. Veel mensen zeggen dat ze betrouwbaar zijn, maar wie kan er nog een echt betrouwbaar mens vinden? Bij veel mensen zien we slechts een façade. Echte eerlijkheid is zeldzaam. Toch zijn er wel rechtvaardige mensen. Van hen geldt dat zij wandelen in oprechtheid en hun kinderen zijn gelukkig te prijzen (vs.7). Het wandelen in oprechtheid houdt niet in dat een mens zonder zonde is. Want zowel in het OT als in het NT wordt vermeld dat alle mensen zondig zijn.

Spreuken 20 vers 8: **'Een koning die op de rechterstoel zit, schift met zijn ogen alle kwaad.'** Bij een rechtvaardige koning ontsnapt niets aan zijn ogen en daardoor is hij in staat een einde te maken aan al het onrecht. Een voorbeeld van een dergelijke rechtvaardige koning is David (2 Sam.8-9). De ideale koning in Israël had een rechtszaal (1 Kon.7:7) en zorgde er als hoogste rechter altijd voor dat recht werd gedaan. Daarvoor had hij een afschrift van de wet (Deutr.17:18-19).

Spreuken 20 vers 9: **'Wie kan zeggen: Ik heb mijn hart gezuiverd, ik ben rein van mijn zonde?'** Na de beschrijving van een ideale toestand, wordt de lezer teruggezet in de weerbarstige praktijk van zonde en onrecht. Door

middel van een retorische vraag wordt gezegd dat niemand zijn hart gezuiverd heeft en dat geen mens rein is van zonde. Salomo verdiept hiermee het probleem uit vers 6, dat het moeilijk is iemand te vinden die echt oprecht en trouw is. Met deze verklaring wordt de hoorder en lezer aangezet tot zelfreflectie. Een mens kan in eigen oog rechtschapen en goed zijn, maar naar Gods maatstaven en ogen is dat nooit volmaakt (Spr.21:2; 1 Joh.1:6). Deze woorden hebben tot doel dat wij nederigheid leren en niet trots zijn op eigen goedheid.

Spreuken 20 verzen 10 en 11: ***'Tweeërlei weegsteen en tweeërlei efa, ook die beide zijn voor de HEERE een gruwel. Ook een jongeman laat zich door zijn daden kennen of zijn werk zuiver is en of het oprecht is.'*** Tegenover menselijke feilbaarheid en zonden staat Gods zuiverheid. Hij beoordeelt het gebruik van verschillende gewichten en maten. Een jongeman laat zich kennen door zijn daden, daardoor wordt zichtbaar of hij oprecht en eerlijk is.

Spreuken 20 vers 12: ***'Een oor dat hoort en een oog dat ziet, ook die beide heeft de HEERE gemaakt.'*** De gedachte is hier om je hoofd te gebruiken. God heeft je oren gegeven, en Hij heeft je ogen gegeven. Kijk en luister, dat is niet alleen goede raad voordat je een spoorweg oversteekt, het is elke dag goed als je het leven tegemoet treedt. Door deze hele groep spreuken heen zien we twee grote principes. Allereerst: *"Is er iemand die kan zeggen: 'Ik heb mijn hart gereinigd en ben gezuiverd van mijn zonde'?"* Wel, kunnen we dat? Ik ben er zeker van dat jij noch ik dat kunnen zeggen. Niemand kan door zijn eigen inspanningen claimen zuiver te zijn. Zelfs het baby'tje in de wieg kan dat niet claimen. Die kleintjes tonen hun opvliegendheid zelfs als ze nog peuters zijn. Op het eerste zicht lijken kleintjes vrij van zonde te zijn. Ze zijn zo prachtig! Toch worden ze soms rood in het gezicht en houden zelfs hun adem in! We moeten ons realiseren dat ze onderworpen zijn aan de totale verdorvenheid van de mens, net zoals de rest van ons. Niemand kan in zijn natuurlijke staat zeggen: *"Ik heb mijn hart gereinigd en ben gezuiverd van mijn zonde"*. Als je voor de hemel bestemd wilt zijn, moet je eerst voor de hemel geboren worden. In Johannes 3 vers 3 staat: ***'Jezus antwoordde en zei tegen hem:***

Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Als iemand niet opnieuw geboren wordt, kan hij het Koninkrijk van God niet zien. ‘ De Heere Jezus zei dat tegen een religieus man, een goed mens. Niemand kan zichzelf goed of zuiver of recht of schoon noemen voordat hij tot Christus is gekomen voor redding en bekleed is met de gerechtigheid van Christus. Dan wordt hij in de Geliefde aangenomen. Maar er is nog steeds die oude natuur die bij ons zal blijven tot dat we in de heerlijkheid binnengaan.

Maar merk wel van de spreuken op dat goedheid wel telt, integriteit vindt God van belang. Zuiverheid is iets waard. Een kind van God hoort te leven op een manier die het evangelie van de genade van God aanbeveelt. Ik wil dit illustreren aan de hand van een vraag: Als je gearresteerd werd omdat je een christen bent, zou er dan genoeg bewijs zijn om je te veroordelen? Veronderstel dat je voor het gerechtshof werd gebracht met de beschuldiging: *“Deze persoon is christen.”* Zou er dan genoeg bewijs zijn om jou te veroordelen? Of zou je in staat zijn vrij weg te lopen? Zouden ze naar je leven kijken en merken dat je niet leeft zoals een christen zou moeten? Zouden ze merken dat je niet in integriteit leeft? Zouden ze geen goedheid, geen verlangen naar zuiverheid vinden?

De tweede gedachte in deze spreuken is deze: God heeft je ogen gegeven om te zien en oren om te horen. Gebruik ze. Stop, kijk, luister. Ga niet blind door het leven, ziende maar niets ziend. Gebruik je ogen. Open je oren. God heeft je een bepaalde hoeveelheid gezond verstand gegeven, een bepaalde hoeveelheid sluwheid gegeven. Luister naar het nieuws dat God voor je heeft. Je kunt jezelf niet zuiver maken. Alleen God kan je zuiver maken. God kan je een positie voor Hem geven die alle schuld van je zonde verwijdert en je in staat stelt om in integriteit in deze wereld te leven.

Spreuken 20 vers 13: ***‘Heb de slaap niet lief, anders wordt u arm, open uw ogen, verzadig u met brood.’*** Zoals gebruikelijk in de spreuken wordt slechts één facet van armoede belicht. Andere mogelijkheden, zoals arm worden door overmacht, oorlog of hongersnood, worden buiten beschouwing gelaten. In het NT lezen we dezelfde dingen, bv. in 2 Thessalonicenzen 3 vers 10, daar staat: ***‘Want ook toen wij bij u waren, bevalen wij u dit: als iemand niet wil wer-***

ken, zal hij ook niet eten.' Bij deze woorden moet u zich voorstellen dat de gelovigen in Thessalonica zo blij waren over de mogelijkheid van de spoedige terugkeer van de Heere Jezus, dat zij niet meer aan het werk gingen. Het is prachtig om naar de wederkomst van Christus uit te kijken en Hem te verwachten, maar dat betekent niet dat al het andere dan niet meer belangrijk is. Een ware verwachting van de komst van de Heere Jezus zal er voor zorgen dat een gelovige aan de slag blijft en mogelijk nog meer inzet toont dan ooit tevoren. In Mattheüs 24 vers 46 staat: **'Zalig die slaaf die door zijn heer bij zijn komst zo handelend aangetroffen zal worden.'**

Spreuken 20 vers 14: **'Het is slecht, het is slecht, zegt de koper, maar als hij weggaat, dan beroemt hij zich.'** Dit is herkenbaar, stel, iemand gaat bijvoorbeeld een auto kopen. Hij zegt tegen de man die 'm verkoopt: *"Ik denk niet dat die auto de moeite waard is om te kopen. De banden zijn bijna versleten. De motor klinkt niet goed. Er ratelt iets ergens achterin. Maar ik zal er zoveel voor geven."* De eigenaar zegt: *"In orde, ik verkoop 'm daarvoor."* De koper zegt: *"Wel, ik denk eigenlijk niet dat hij dat waard is, maar ik zal de auto nemen."* Hij stapt in de auto en rijdt naar huis en roept naar zijn vrouw en de burens: *"Kijk eens wat een koopje ik gedaan heb!"*

God hecht veel belang aan het feit dat de handel eerlijk verloopt (Spr.11:1; 16:11; 20:10). Het is zijn wens dat koop en verkoop verlopen op een waardige wijze, waarin hebzucht en oneerlijkheid geen rol spelen.

Spreuken 20 vers 15: **'Goud is er en een veelheid van robijnen, maar lippen van kennis zijn een kostbaar kleinood.'** Mensen kunnen goud bezitten en een overvloed aan edelstenen, maar wijze en goede woorden zijn een schaars en kostbaar goed.

Spreuken 20 vers 16: **'Neem zijn kleding als iemand borg staat voor een vreemde, geef het in onderpand aan onbekenden.'** Een mantel was het meest persoonlijke bezit en diende tegelijk als deken voor de nacht (1 Sam.19:13; 1 Kon.1:1). Als een dergelijke mantel als onderpand ter beschikking was gesteld, moest het vóór de nacht worden teruggegeven

(Deutr.24:13).

De volgende spreuken lees ik gewoon voor, ze spreken voor zich en hebben geen extra uitleg nodig. Verschillende principes hebben we ook al gelezen in voorgaande spreuken.

Spreuken 20 verzen 17 t/m 30: *'Leugenbrood smaakt de mens zoet, maar daarna heeft hij zijn mond vol kiezelstenen.*

***Plannen komen door overleg tot stand, voer daarom oorlog na rijp be-
raad.***

***Wie al lasterend zijn weg gaat, openbaart geheimen, laat u dan niet in
met hem die met zijn lippen verleidt.***

***Wie zijn vader of zijn moeder vervloekt, diens lamp zal in volslagen duis-
ternis uitgedoofd worden.***

***Als een erfenis in het begin al te snel wordt verworven, zal er uiteindelijk
geen zegen op rusten.***

***Zeg niet: Ik zal het kwaad vergelden; wacht op de HEERE, en Hij zal u
verlossen.***

***Tweeërlei weegsteen is voor de HEERE een gruwel, een bedrieglij-
ke weegschaal is niet goed.***

***De voetstappen van een man zijn van de HEERE, hoe zou dan een mens
zijn weg kunnen begrijpen?***

***Het is een valstrik voor een mens ondoordacht een heilige gelofte te
doen, en pas daarna de gedane geloften te overwegen.***

Een wijze koning verstroot goddelozen en laat het rad over hen gaan.

***De geest van een mens is een lamp van de HEERE, die alle schuilhoeken
van zijn binnenste doorzoekt.***

***Goedertierenheid en trouw beschermen een koning, en door goedertie-
renheid versterkt hij zijn troon.***

***Het sieraad van jonge mannen is hun kracht, en de glorie van de ouderen
is de grijsheid.***

***Striemen en wonden zuiveren het kwaad uit, evenals slagen de schuil-
hoeken van het binnenste zuiveren.'***

Spreuken 20 sluit af met een pleidooi voor correctief onderwijs d.m.v. lijfstraffen. Dit is in onze tijd een omstreden thema, waar we hier niet zullen op ingaan; maar laten we bij het lezen van Spreuken vooral onthouden wat de drijfveer en doel zijn van de opvoeding.

Bij de productie van het programma 'Door de Bijbel' is dankbaar gebruik gemaakt van de StudieBijbel van het Centrum voor Bijbelonderzoek. De StudieBijbel Online werd gebruikt voor research en wordt ook met toestemming regelmatig geciteerd. Meer informatie vindt u op www.studiebijbel.nl. Wij raden een abonnement op de StudieBijbel app aan, als u nog dieper op de Bijbel wilt ingaan.

Tenzij anders vermeld, komen De Bijbelpassages, gebruikt bij de productie van het programma 'Door de Bijbel', met toestemming van uitgeverij Jongbloed, uit de Herziene Statenvertaling. Meer informatie: www.herzienestatenvertaling.nl